

Ympäristöministeriö
PL 35
00023 VALTIONEUVOSTO

Diaarinumero: VN/538/2019

Asia Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Suomen Omakotiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

YLEISTÄ

Suomen Omakotiliitto on maamme pientaloasukkaiden ja vapaa-ajan asunnon omistajien valtakunnallinen edunvalvonta- ja palvelujärjestö. **Omakotiliittoon kuuluu 250 vapaaehtoisvoimin toimivaa omakotiyhdistystä ja vapaa-ajan asukkaiden yhdistystä, joiden yhteenlaskettu jäsenmäärä on 74 000 jäsentä.** Omakotiliitto on maamme 1,1 miljoonan pienkiinteistön omistajan ja 2,7 miljoonan asukkaan asialla. Lisäksi liitto ajaa maamme lähes 500 000 vapaa-ajan asunnon omistajan etua.

Tausta

Esityksellä pantaisiin täytäntöön EU:ssa hyväksytyt uudet jätealan säädökset sekä tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämisestä annettuun SUP-direktiiviin sisältyvät tuotekiellot ja merkintävaatimukset. Lisäksi esityksellä toteutetaan Sanna Marinin hallituksen ohjelman strategiseen kokonaisuuteen ”Hiili-neutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi” sisältyviä kirjauksia, joilla lisätään jätteen kierrätystä ja siten vahvistetaan Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä.

EU:ssa hyväksytty ns. jätessäädöspaketti sisältää neljä jätealan direktiiviä, joilla muutetaan kuutta jätealan direktiiviä: jätedirektiiviä, pakkausjätedirektiiviä, kaatopaikkadirektiiviä, romuajoneuvodirektiiviä, paristo- ja akkudirektiiviä sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromudirektiiviä. Direktiivimuutokset on pantava täytäntöön jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä 5.7.2020 mennessä. SUP-direktiiviin sisältyviä tuotekielloja ja merkintävaatimuksia on sovellettava 3.7.2021 alkaen.

Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annettua POP-asetusta täydentäviksi säännöksiksi sekä aluskierrätysasetusta täydentävien jätelain säännösten muuttamisesta. Lisäksi esitetään joitakin kansallisiin jätelainsäädännön kehittämistarpeisiin perustuvia ehdotuksia, esimerkiksi jätteiden kuljettajien ja välittäjien hyväksymismenettelyjä ja rangaistuksia koskevien säännösten muuttamiseksi.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan muutettavaksi jätelakia sekä ympäristönsuojelulakia, kemikaalilakia, rikoslakia sekä lakia rikesakkorikkomuksista.

Omakotiliitto näkee, että ensisijaisena tavoitteena tulee olla kierrätyskelvottoman jätteen vähentäminen. Kierrätyskelpoisen jätteen uudelleen käytön prosessit tulee olla toiminnassa ennen kuin erilliskeräystä laajennetaan. Tähän valmistautuessa erityisesti biojätteen käsittelyn osalta tulee huomioida keskitettyjen käsittelylaitosten haittavaikutukset asuin ympäristöön.

Jätehuollon kehittämisessä tulee aina arvioida todellisia ympäristövaikutuksia sekä kustannustehokkuutta. Jätehuollon kustannusten tulee kohdistua tuotteisiin ja pakkauksiin, ja kohdistaa siten kustannus kulutuksen mukaan veroluonteisten jätehuollon kiinteiden maksujen sijaan. Tarpeeseen nähden liian tiheä jätteenkuljetus muodostuu maksajalle myös kiinteään maksuun verrattavaksi kustannukseksi.

Omakotiliitto esittää, että kuljetuksen järjestämistapa tulee jättää kuntademokratian keinoin hoidettavaksi ja kuntapäätäjien päätettäväksi. Tältä osin ehdotamme, että nykyisen lain säädökset kuljetuksesta pysyvät voimassa. Tästä tarkemmin kohdassa Kunnan vastuulla oleva jätehuolto.

Jätelain pykälät ja pykäläkohtaiset perustelut

Kunnan vastuulla oleva jätehuolto (Luku 5) (35-37?)

Omakotiliitto esittää, että kuljetuksen järjestämistapa tulee jättää kuntademokratian keinoin hoidettavaksi ja kuntapäätäjien päätettäväksi. Tältä osin ehdotamme, että nykyisen lain säädökset pysyvät voimassa.

35§

Omakotiliitto esittää, että voimassa olevan lain kappale *Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.*” säilytetään ennallaan.

36§

Omakotiliitto esittää, että voimassa olevan lain kappale *”Kunnan on järjestettävä kiinteistöittäinen jätteenkuljetus, jollei 37 tai 41 §:stä muuta johdu (kunnan järjestämä jätteenkuljetus).*” säilytetään ennallaan.

Omakotiliitto esittää huolensa siitä, että kiinteistön omistajia varten kerätty tilastotieto ja siihen liittyvä byrokratia tulee kalliiksi, ja sen maksaa kuluttaja omassa jätelaskussaan. Yhteiskunnallisesti on merkittävää, että jätteen kokonaismäärää ja eri jätelajikkeiden suhteellista määrää pystytään seuraamaan ja sen pohjalta kehittämään jätehuoltoa eteenpäin. Yksittäisen kiinteistön kannalta taas oman jätemäärän tarkka tietäminen on kiinnostavaa, mutta Omakotiliitto on erittäin huolissaan tämän kaltaisten prosessien tuomasta lisäkustannustaakasta. Huomioitava on, että tyhjennyskerta ei myöskään kuvaa jätteen oikeaa määrää. Jätehuolto tulee pitää kustannustehokkaana, eikä ylimääräisiä hallinnollisia kustannuksia tule lisätä. Tästä syystä Omakotiliitto esittää, että pykälän viimeinen kappale *”Kunnan on annettava kiinteistön haltijalle tiedot kiinteistöltä kuljetetun jätteen määrästä ja toimituspaikasta jätelajeittain eriteltyinä, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta.*” muutetaan, ja kiinteistön jätemäärän seuranta otetaan käyttöön siinä aikataulussa kuin jätteen kuljetuksen tekninen kehitys etenee. Esimerkkinä jätteen kuljetus tarpeen mukaan jätemäärää mittaavien sensoreiden tekemän tilauksen perusteella.

37§

Omakotiliitto esittää, että 37 § säilytetään voimassa olevan lain mukaisena. *”Kunta voi päättää, että kiinteistöittäinen jätteenkuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa (kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus)”*

Omakotiliitto esittää, että kuljetuksen järjestämistapa tulee jättää kuntademokratian päätettäväksi myös jatkossa. Tällä hetkellä jätekuljetus on järjestetty noin puolessa Suomen kunnissa kunnan toimesta ja hieman vajaa puolet on hoidettu kiinteistönomistajan tilaamana. Kunnan järjestämä jätekuljetus on usein usean kunnan omistaman jätehuoltoyhtymän hoidossa. Käytännössä tällöin kuntapäätäjän, saati kuntalaisen (maksajan) vaikuttamismahdollisuudet ovat pienet. Omakotiliitto on selvittänyt jätteenkuljetuksen tilaa järjestötoimijoiden keskuudessa, ja haluaa nostaa esiin seuraavat seikat.

Kuljetuksien ympäristökuorma

Ympäristön kannalta on keskeistä vähentää turhia kuljetuksia. Kiinteistönomistajan tilaamassa kuljetuksessa voidaan kritisoida usean jätekuljetusyrityksen autojen ajamista yhdellä alueella. Järjestömme havaintojen mukaan sama ilmiö kuitenkin esiintyy myös kuntien tai kuntien yhteenliittymien järjestämässä jätteenkuljetuksessa. Keskeistä ei ole siis kuljetustapa, vaan kuinka hyvin kuljetukset suunnitellaan niin, että kuljetuksista aiheutuva ympäristökuorma on mahdollisimman vähäinen.

Vapaa-ajan asuminen

Mökkimatka on tutkimusten mukaan usein lyhyt, ja monet mökkeilevät asuinkunnassaan. Kunnan järjestämä jätehuolto voi tuoda mukanaan joustamattomuutta toimintamalleihin, tästä on järjestössämme lukuisia esimerkkejä. Mökkiläisen kannalta on tärkeää, että jätteenkuljetus vastaa aitoa tarvetta. Jos jätekuljetuksen voi tilata itse, pysyvät kustannukset hallinnassa, ja myös kuljetusten ympäristöhaitat vastaavat kuljetuksen aitoa tarvetta. Alueiden, joissa jätekuljetukset on hoidettu keskitetysti kunnan toimesta, tulee kehittää toimintaansa niin, että vapaa-ajan kiinteistöjen käsittelyn joustamattomuus jätehuollossa ei johda turhaan ympäristökuormaan ja turhien kustannusten muodostumiseen. Esimerkiksi vaihtoehtoisesti jätteet voisi kierrättää kotona ja kierrätyskelvottoman jätteen toimittaa jätehuoltoon muun kotitalousjätteen ohessa, jos mökkeilee omassa asuinkunnassaan. Jätteen määrä ei muutu menettelyn vuoksi ja kustannukset kohdistuvat edelleen samaan kotitalouteen ja kuntaan, mutta turhat kuljetukset jäisivät pois.

Muut jätelain pykälät 78§

Omakotiliitto näkee, että pykälän kirjaus on riittämätön jätehuoltokustannusten kurissa pitämiseksi. ”*Jättemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa palvelutasoa ja kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon.*” tekstin lisäksi tulee lainsäätäjän ottaa kantaa jätehuollon maksuihin kustannusten hillitsemiseksi.

Kunnan keräämät jätehuoltomaksut ovat veronluonteisia maksuja, jotka eivät kohdistu kiinteistönomistajille tasapuolisesti. Omakotiliitto esittää, että maksujen nousua tulee hillitä myös lainsäädännössä.

- Lainsäädännössä jätehuollon ja kierrätyksen kustannuksia tulee kohdistaa entistä enemmän tuotteille ostohetkellä maksettavaksi, jolloin jätemaksut kohdistuvat kulutuksen mukaan kiinteiden maksujen sijaan.
- Jätehuoltolaitosten ei tule tuottaa voittoa. Tämä tulee estää lainsäädännössä kuten pakkausten tuottajayhteisöjen osalta (pykälä 63) on toimittu.
- Jättemaksut ja niiden kohdistuminen kuluihin tulee olla läpinäkyvää, jotta niihin voidaan puuttua kuntademokratian keinoin.

Uudistuva lainsäädäntö määrittelee, että yli 10 000 asukkaan taajamissa biojäte kerätään myös pientaloista. Vaihtoehtoinen sallittu malli kiinteistölle on kompostointi. Turha tyhjien biojäteastioiden keräys aiheuttaa lisääntyneitä ympäristöhaittoja kuljetusten määrän kasvaessa. Yksi lakivalmistelussakin mainittu ratkaisu on yhteisastiat. Lainsäätäjän tulee velvoittaa, että jätekuljetuksen järjestämistavasta riippumatta jätekuljetuksen laskuttajan (joko kunnan tai yksityisen kuljetusyrityksen järjestämistavasta riippuen) tulee tukea yhteisessä käytössä olevien biojäteastioiden järjestämistä taajamien pientaloalueilla, ja jyvittää kustannukset laskutuksessa kullekin yhteisastian käyttäjälle.

91§

Omakotiliitto esittää, että kunnille ei anneta mahdollisuutta määrätä asetusta ankarampia vaatimuksia erilliskeräyksen järjestämisessä kunnan jätehuoltomääräyksissä.

Asetusyhteenvedo

Valtioneuvoston asetus jätteistä

Asetuksessa erilliskeräys ulotetaan kaikkiin yli viiden asunnon taloyhtiöihin. Pienissä taloyhtiöissä kiinteistönpito on usein talkoohenkistä ja kierrätystä hoidetaan kunkin asukkaan toimesta kierrätyspisteisiin. Erilliskeräys voi lisätä merkittävästi jätehuollon kustannuksia pienissä taloyhtiöissä, toisaalta taas kierrätys helpottuu huomattavasti. Erilliskeräyksen järjestämisessä tulee mahdollistaa tarpeen mukaan tapahtuva keräysaika-
taulu, joka saattaa olla hyvin harva, ja näin pitää keräyksen kustannukset kurissa, ja toisaalta taas vähentää turhia kuljetuksia.

Biojätekeräys yli 10 000 taajaman kiinteistöiltä tulee käynnistää vasta, kun keskitettyyn käsittelyyn on riittävä kapasiteetti ja käsittely voidaan hoitaa asuin ympäristön haittatekijät kuten haju minimoiden. Kompostoinnin salliminen vaihtoehtoisena menettelynä on tärkeä asia ja vähentää kuljetusten ympäristökuormaa. Kompostointineuvontaan on hyvä varata resursseja. Omakotiliitto esittää, että yli 10 000 asukkaan taajamien biojätekeräyksen käynnistämisen siirtymäaika on pidempi kuin suunniteltu kolme vuotta.

Biojätteen osalta lainsäädäntöön tulee lisätä kunnalle tai jätteenkuljetusyritykselle velvollisuus jyvittää kustannukset kimppa-astioiden käyttäjille. Näin kimppa-astiat saadaan yleistymään, ja biojätteen keräys voidaan toteuttaa kustannustehokkaasti.

Valtioneuvoston asetus pakkauksista ja pakkausjätteistä

Erilliskeräyksen laajentaminen yli viiden asunnon taloyhtiöihin johtaa erilliskeräyspisteiden vaaditun määrän vähentämiseen. Omakotiliitto näkee suuntauksen huonona. Noin puolet suomalaisista asuu pientaloissa ja Suomessa on noin 500 000 vapaa-ajan asuntoa. Keräyspisteiden vähentäminen ei tule johtamaan kierrätysasteen kasvuun vaan hankaloittaa huomattavasti kierrätyksen hoitamista. Pientaloasukkaat ovat ahkeria kierrättäjiä, ja keräyspisteet ovat usein täynnä. Keräysverkoston harventaminen heikentää tilannetta ennestään.

Muovin keräyksen käynnistyttyä on moni saanut huomata suuren osan jätteistään olevan muovia. Omakotiliitto vaatii, että erilliskeräyspisteiden verkostoa ei harvenneta, ja kaikkiin keräyspisteisiin lisätään myös muovin keräys. Vähemmän käytettyjä alueellisia keräyspisteitä voidaan tyhjentää harvemmin, ja näin kustannustaakka ei nouse liian isoksi.

kunnioittavasti

Suomen Omakotiliitto ry

Ari Rehnfors
puheenjohtaja

Katja Keränen
talous- ja kehityspäällikkö